27/5 - Tweewekelijkse uitgave van het Humanistisch Verbond - 18 maart 1972

HUMANIST

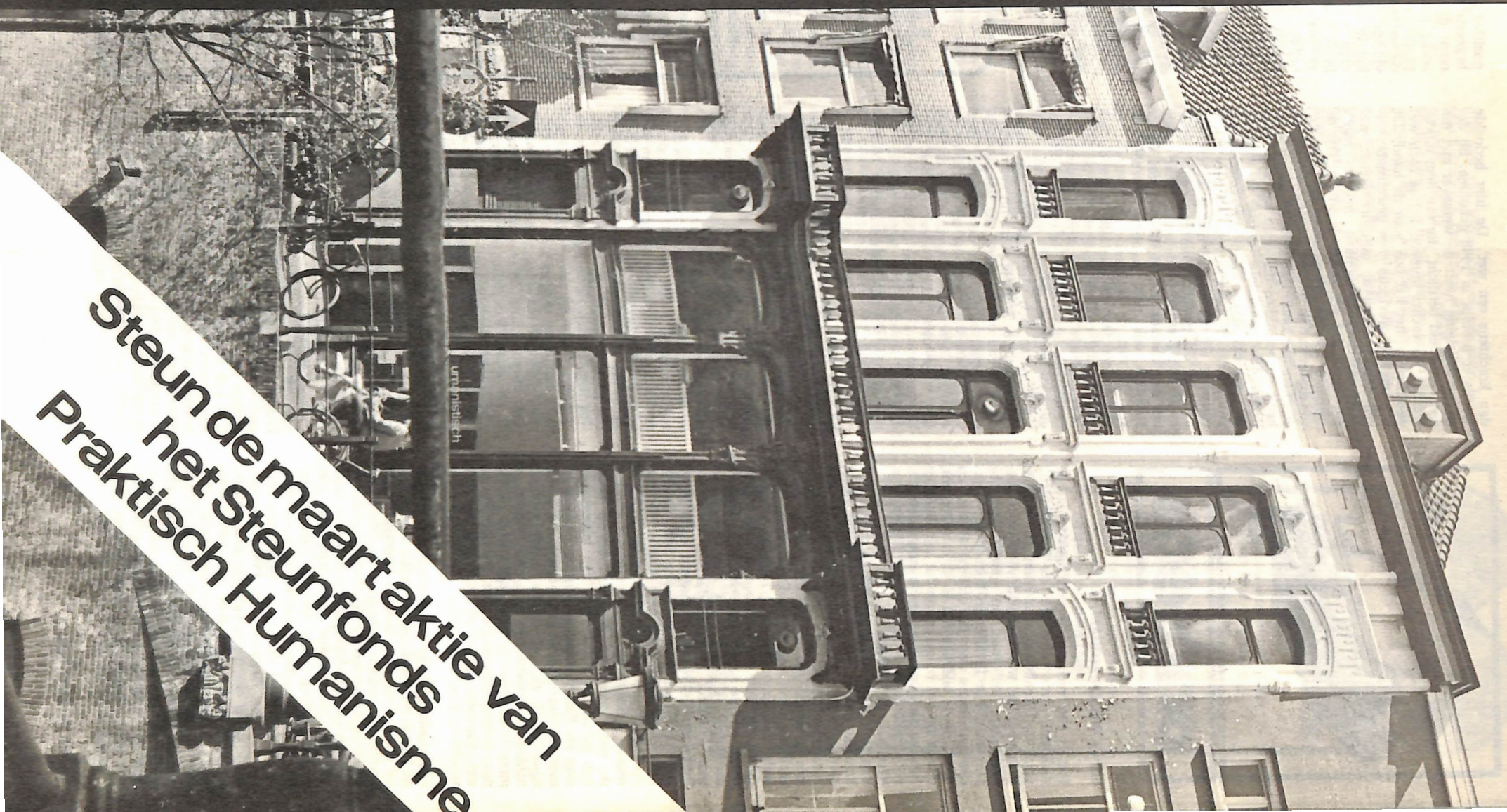

Steun de maart aktie van het Steunfonds Praktisch Humanisme

GEWETEN EN MORAAL 2

Het is een verheugend verschijnsel, dat de diskussie over 'Geweten en redelijkheid', waar C. Uitenbogaard in *Humanist* van 20 november de wenselijkheid voor heeft uitgesproken, zo goed op gang komt. In *Humanist* van 12 februari komen drie reakties van lezers over dit onderwerp voor en het is op de bijdrage van G. C. van Gorcum, dat ik nu wil reageren, omdat zijn bijdrage een reaktie is op hetgeen ik in het daaraan voorafgaande nummer had geschreven over 'Geweten en moraal'.
Van Gorcum laat een opmerking over het in konflikt komen van i.h.b. de jeugdige mens in deze wereld van geestelijke en materiële revoluties voorafgaan aan de vermelding van de ervaringen, die hij als 60-jarige in 't verleden heeft opgedaan. Deze mededeling wekt het vermoeden, dat mijn opmerking, dat ik in 1969 een beroep zou hebben gedaan op de dienstweigeringswet, (mede) aanleiding is geweest tot zijn reaktie. Ik moet er echter op wijzen, dat hier een drukfout staat: 1969 had moeten zijn 1939. Deze drukfout geeft wel een heel andere betekenis aan mijn woorden (Dat er ook een drukfout voorkomt in mijn naam, vind ik minder belangrijk). Ik kan dus stellen, dat ik, wat de leeftijd betreft, evenveel kans heb gehad tot het opdoen van levenservaring als Van Gorcum. Overigens til ik daar niet zo zwaar aan: Ik ken mensen, die ouder zijn dan ik en die minder levenservaring hebben opgedaan, en jongeren, die over meer levenservaring beschikken. Het is n.l. niet zozeer afhankelijk van de leeftijd als wel van de intensiteit waarmee geleefd wordt!

Een goede bijdrage tot verduidelijking van de hier aan de orde zijnde problemen geven de beide door Van Gorcum gegeven voorbeelden. (Of moet ik zeggen: de drie voorbeelden? In het eerste voorbeeld speelt n.l. behalve het geweten van de jonge soldaat, ook het geweten van de officier, die zijn dienstweigering moet be- of veroordelen een rol.) De hier geschetste problemen houden verband met de wijziging van art. 192 van de Grondwet in 1948. Dit art. luidde vóór de wijziging: 'De dienstplichtigen te land mogen niet dan met hunne toestemming naar Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao worden gezonden.' Bij deze wijziging zijn (behalve de destijds gebruikelijke naamsveranderingen) de woorden 'niet dan met hunne toestemming' vervangen door: 'zonder hun toestemming niet dan krachtens een wet'. De hier bedoelde wet is er prompt in 1948 gekomen. Bij deze wetswijziging heeft de wetgever niet die zorgvuldigheid betracht, die van hem mocht worden verwacht: Immers, het is toch wel gebleken en het ligt ook voor de hand, dat mensen, die overigens geen gewetensbezwaren hebben tegen de militaire dienst, wel gewetensbezwaren kunnen hebben tegen het voeren van een koloniale oorlog! Dat de wetgever met de mogelijkheid van deze gewetensbezwaren geen rekening houdt, is een kwalijke zaak. Dat de overheid getracht heeft de betrokken dienstplichtigen te misleiden door 'koloniale oorlog' te vertalen in 'politieke-aktie' neemt de gewetensbezwaren van de betrokkenen niet weg. Overigens is uit het verhaal niet gebleken, dat het hier om gewetenskonflikten gaat: Hier kwam het geweten (of de moraal, dat wordt uit het verhaal niet duidelijk; kàn waarschijnlijk ook niet duidelijk worden) in konflikt met de bestaande orde en dat is iets anders dan een konflikt tussen de 'eigen' moraal en het geweten. De beide in mijn bijdrage van 22 januari geponeerde stellingen zijn logisch afleidbaar uit de door mij gegeven definitie van moraal. Dat Van Gorcum zich niet met deze stellingen kan verenigen, komt doordat hij een andere definitie van moraal geeft. Het wil mij echter voorkomen, dat zijn definitie niet met de gangbare opvatting van dit begrip overeenkomt. Zijn definitie is zo vaag, dat het niet uitgesloten geacht moet worden, dat hij met moraal hetzelfde bedoelt als ik bedoel met geweten; een begrip waarvan ik heb gezegd, dat het waarschijnlijk ondefinieerbaar is.

Mijn bedoeling met de bijdrage in *Humanist* van 22 januari was echter in hoofdzaak aan te tonen, dat een gewetensbeslissing nooit van te voren geanalyseerd kan worden op zodanige wijze, dat men een ander kan overtuigen van het waarom en dat een ander zo'n beslissing dus ook niet beoordelen kan. Of Van Gorcum *dit* met mij eens is, blijkt uit zijn bijdrage niet.
De belangrijkste reden waarom ik meende op de bijdrage van Van Gorcum te moeten reageren vind ik echter in het slot van zijn betoog, waarin hij mijn veronderstelling aanhaalt, dat ik voor een aantal mensen een en ander overhoop zou hebben gehaald, waarmee zij zich zo vertrouwd waanden. In 't begin heeft hij hierover reeds gezegd: 'deze uitspraak mag gelden voor een Godgelovige mens maar niet voor een Humanist.' Hierop kan ik alleen maar zeggen, dat ik op grond van mijn ervaring meen te mogen konkluderen, dat er *helaas* onder degenen, die zich humanist noemen nog mensen voorkomen, die liever genoegen nemet schijnzekerheden, dan te trachten te leren leven met onzekerheid. Dat ik mij genoodzaakt zag te erkennen, dat ik geen enkele zekerheid te bieden had, daarmee meent Van Gorcum mij te moeten troosten. Ik heb echter niet de minste behoefte aan troost! Troost komt in de meeste gevallen voort uit medelijden en in dat opzicht ben ik een aanhanger van Spinoza waar hij in zijn Ethica, Pars IV, De Servitute Humana, Propositio L zegt: 'Commiseratio in homine, qui ex duct u Rationes vivit, per se mala et inutilis est.'
Ook heb ik geen behoefte aan zekerheid en nog minder aan zekerheden. Dat er in een wetenschappelijke samenleving steeds meer zekerheden zullen komen is per se niet waar. Integendeel, de wetenschap geeft ons alleen de mogelijkheid om uit gegeven proposities door logische deduktie andere proposities af te leiden. Vandaar dat de wijsbegeerte (of zoals enkele wijsgeren dit noemen: de wetenschapsleer) steeds heeft gezocht naar de grondslagen van de eerste proposities, d.w.z. naar kennis a priori. In de wetenschap is deze kennis echter niet te vinden: Soms worden axioma's van de wiskunde als zodanig beschouwd. De beoefening van de niet-Euclidische meetkunde heeft echter wel duidelijk gemaakt, dat deze axioma's niet meer zijn dan keuzemogelijkheden. De hypothesen van de natuurkunde gelden slechts onder voorbehoud en wel zolang tot een verschijnsel wordt gekonstateerd, dat met de hypothese in strijd blijkt te zijn. Kennis a priori is alleen te vinden in het geloof! Want geloof is het onvoorwaardelijk voor waar aannemen van hetgeen men niet bewijzen kan. Dat de door Van Gorcum genoemde Godsdiensten geen zekerheid zouden bieden is slechts waar voor hen die daar uit treden; voor degene, die deze Godsdiensten aanvaarden geven zij de grootst mogelijke zekerheid. Voor de ongelovige bestaat geen zekerheid.

Gerard H. Faddegon

HUMANIST

voortzetting van Mens en Wereld

Tweewekelijkse uitgave van de stichting 'de humanistische pers'

Jaargang 27 nummer 5
18 maart 1972

Redaktrice:
Josephine Vonk

Redaktieraad:
Mevr. P. Hienekamp,
R. de la Rie,
H. J. Roethof,
H. Wiedeman.

Redaktiesekretaris:
F. C. van Soesbergen,
Paulus Buyslaan 23, Amersfoort,
telefoon 03490-16474

Lay-out: Gerard Voet
Druk: Storm - Utrecht - Maarssen

Administratie, abonnementen en advertenties:
Postbus 114, Utrecht,
telefoon 030- 318145
postgiro 58 t.n.v.
'de humanistische pers', Utrecht.

Abonnementsprijzen per jaar:
Nederland, andere EEG-landen,
Suriname en Ned. Antillen *f* 15,—
Overige landen *f* 17,50
Losse nummers *f* 0,75

In dit blad ingenomen standpunten zijn niet noodzakelijkerwijs die van het Humanistisch Verbond.

Cool, de kookkunst en de astrologie

Hoewel ik niet voornemens was mij wederom in het astrologie-debat te storten, meen ik nu toch wel te moeten reageren, aangezien Bert Cool mij opnieuw, overigens met dezelfde argumenten, attaqueert in HUMANIST van 22 januari. In mijn eerste artikel (26 juni) had ik naar voren gebracht dat de astrologie, wetenschappelijk gezien, geen been heeft om op te staan. Zij gaat immers uit van een volstrekt verouderd wereldbeeld, uit een tijd toen men geen juist begrip kón hebben van de werkelijke struktuur, van de werkelijke verhoudingen in de kosmos en mens en aarde ten onrechte nog een centrale plaats in het heelal werd toegedacht.
In een kort geleden verschenen boek van de astronoom Donald H. Menzel wordt bovendien nog gewezen op de onjuiste bewering, dat de astronomie uit de astrologie voortgekomen zou zijn. De Amerikaanse hooglera ar merkt m.i. terecht op 'Wat de astrologie zelf betreft, er is geen schijn van bewijs voor de aanspraken die zij doet gelden.' De astrologie is ontstaan in een tijd toen de planeten Uranus (ontdekt in 1781), Neptunus (1848) en Pluto (1932) nog niet bekend waren. Konsekwent doorredenerend moet men redeneren dat de horoskopen van vóór 1781 dan niet juist geweest kúnnen zijn.

Cool beweert dat ik slechts 'negatieve' boeken over astrologie lees. Maar ik heb niet alleen gewezen op de publikaties in *Bres* (no. 29. 1971) maar bovendien Mellie Uyldert, J. G. Toonder, Rico Bulthuis en prof. Tenhaeff genoemd, die óf astroloog zijn of zoals Tenhaeff een ander punt in het geding brengen, nl. de paragnostische eigenschappen van de astroloog. Wat deze laatste opvatting van een 'intuïtieve astrologie' betreft, men zal moeten toegeven dat deze de wezenlijke uitgangspunten van de astrologie aantast. Van een 'berekenen' van een horoskoop in de zuiver astrologische zin, is hier nauwelijks sprake.
Over de astrologische 'methode' nog het volgende. Mellie Uyldert merkt over de 'Schorpioen' op dat:
'Zoals de schorpioen als dier in donkere spleten woont en het licht niet verdraagt, zo leeft ook de menselijke schorpioen liefst in het duister van zijn verborgen gedachten.' Welke 'methode' wordt hier nu gevolgd? Voor ons oog heeft een teken van de dierenriem de gestalte van een schorpioen. Het is uiteraard niet meer dan een schijngestalte. (De Chinezen zien in de tekens van de dierenriem weer andere dieren.) Deze *schijngestalte* wordt in verband gebracht met bepaalde biologische eigenschappen van een dier, nl. een schorpioen.
Vervolgens worden deze *biologische* kenmerken weer in verband gebracht met bepaalde psychische eigenschappen van menselijke individuen, welke eigenschappen gerelateerd worden aan het moment van de geboorte. (Over milieu-invloeden ná de geboorte wordt niet gerept.) Over 'methode' gesproken.
Wanneer Bert Cool nu zegt (23 oktober) 'dat we ons moeten verwonderen over de grootsheid van het kosmisch gebeuren', dan ben ik de eerste om met die uitspraak in te stemmen, maar deze bewijst niets t.a.v. het waarheidsgehalte van de astrologie!

De vergelijking van Cool met de kookkunst is al even vreemd. Is een werktuigkundig ingenieur niet gerechtigd bepaalde uitspraken op zijn gebied te doen omdat hij nimmer zelf een lokomotief of een auto heeft gekonstrueerd? Overigens kan ik Cool verzekeren dat ik het astrologiebedrijf al sinds jaren van nabij volg en bepaald niet onder de indruk ben van de resultaten. In de gunstigste gevallen is er bij de karakterastrologie sprake van vage en vaak onwetenschappelijke formuleringen. Ook Pico Bulthuis (géén tegenstander van de astrologie) wijst hierop in het reeds genoemde NOS-verslag (zie mijn reaktie in HUMANIST van 14 augustus) en die van Voogd (HUMANIST 18 december).
Wat de voorspellende astrologie betreft, is het niet vreemd dat de astrologen niet de katastrofes van de Eerste en de Tweede Wereldoorlog konden voorspellen? Uit de individuele horoskopen van miljoenen had toch moeten blijken dat zij op gewelddadige wijze en op jeugdige leeftijd om het leven zouden komen!

Wat mij het meest verbaasd heeft zijn enkele emotionele reakties op mijn artikel. Het heeft mij nog meer gesterkt in mijn overtuiging dat het bij de astrologie in de eerste plaats gaat om een *geloof*. (Welke de oorzaken van dit geloof zijn, heb ik in mijn artikel in het nummer van 26 juni trachten aan te geven. De wijsgerige problematiek van het determinisme wordt door mijn opponenten gemakkelijkheidshalve maar geheel buiten beschouwing gelaten. Terecht wees O. Birman hierop in HUMANIST van 20 november.
Aanleiding tot mijn beschouwing was mijn zorg over de astrologie-epidemie die mensen ertoe brengt op grond van horoskopen en uitspraken van astrologen bepaalde belangrijke beslissingen in hun leven te nemen (bijv. partnerkeuze, waarover een boek verscheen). Ik ben van mening dat deze zorg voor een humanist een zwaarwegend argument is om het astrologie-geloof kritisch en zakelijk aan de orde te stellen. Bovendien meen ik, dat de astrologie geen enkele oplossing brengt voor de problematiën van mens en samenleving. Zij leidt onze aandacht af van hetgeen ik beschouw als de twee peilers van een humanisme, dat bepaald meer is dan een 'kil' rationalisme: de individuele bewustwording en de humanisering van de samenleving.

Peter Krug, Den Haag

Geboortebeperking

Met grote instemming las ik de verklaring, die prof. van Praag ruim een jaar geleden over het bevolkingsvraagstuk heeft afgelegd. (Humanist 22-1-'72) Ik vraag mij af, of de tijd niet is aangebroken, dat wij ons als humanisten ondubbelzinnig uitspreken over — en aktie voeren voor — een rigoureuze bevolkingspolitiek in Nederland.
Het dichtstbevolkte land ter wereld kan moeilijk aan ontwikkelingslanden geboortebeperking opdringen als het niet zelf bereid blijkt het aantal inwoners konstant te houden. Al decennia lang groeien wij jaarlijks met zo'n 160.000 mensen.
De stichting Welzijn en Bevolkingsgroei, die dit jaar haar tienjarig bestaan zal gedenken, komt de eer toe, het gevaar van voortdurende bevolkingstoename al te hebben gezien op een tijdstip, dat nog slechts weinigen daar oog voor hadden.

Toen vorig jaar Paul Ehrlich's verontrustende boek *The Population Bomb* verscheen — ned. vertaling: *De bevolkingsexplosie* — en vrijwel tezelfder tijd de klub van Rome met even griezelige voorspellingen kwam, werden de grote groepen gealarmeerd.

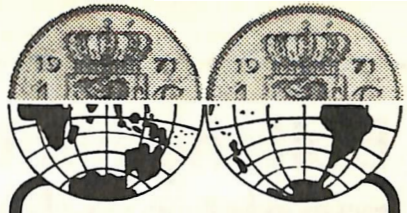

Uw gift leeft dóór, dóór, dóór.

Veel mensen in ontwikkelingslanden willen zelf hun levensomstandigheden verbeteren.
Hun plannen stuiten af op geldgebrek. Dat geld willen zij lenen, maar banken lenen niet aan arme mensen. HIVOS heeft geld nodig om hierin te voorzien via plaatselijke organisaties in die landen.
Anders dan bij een gift blijft dit geleende geld steeds weer anderen ten goede komen. In een aantal landen werkt dit systeem al met sukses.
Vul de bon in voor informatie, of stort een bedrag op giro 716000 t.n.v. HIVOS, Den Haag.

Zend mij inlichtingen over uw steun aan **HIVOS** micro-projecten:

Naam: _____

Adres: _____

Plaats: _____

In envelop zonder postzegel zenden aan HIVOS (Humanistisch Instituut voor Ontwikkelings-Samenwerking), Antwoordnummer 900 - Den Haag.

In Amerika nam het aantal leden van de Zero Population Grow snel toe; in Engeland heeft een groep vooraanstaande wetenschappers zelfs gepleit voor een halvering van de bevolking *(elsevier* 21-1-'72), om de verwachte onvoorstelbaar grote ramp te ontlopen.
Wat doen we in Nederland? De invloed van de stichting Welzijn en Bevolkingsgroei met haar tijdschrift *Tal en Last* is helaas nog minimaal; het enige lichtpuntje is een duidelijke daling van het geboortecijfer (10.000 babies minder) over 1971, maar die was toch nog zo gering, dat de netto bevolkingstoename vrijwel gelijk was aan die van 1970.
Om te voorkomen, dat ons nageslacht bij honderden miljoenen van honger sterft of door vergiftigd water en vervuilde lucht om het leven komt, zijn ingrijpende besluiten nodig op het gebied van milieuhygiëne, voedselproduktie, energievoorziening en nog zo'n paar terreinen.
Máár: willen we de *tijd* krijgen om zo'n ingrijpende beleidsombuiging te volbrengen, dan is het eerst-nodige: de bevolkingsgroei stoppen.
Inderdaad: stoppen. Afremmen is al niet voldoende meer. En daarvoor dient ook het meest onsympathieke middel dat ik ken, te worden aanvaard: abortus. Het beste wat wij voor ons nageslacht kunnen doen, is het drastisch te beperken.
Als we dat niet doen en ons als ratten blijven vermenigvuldigen, zullen we straks als ratten sterven. *dr. A. Weiland, Oegstgeest*

Buitengewoon congres maakt einde aan het konflikt

Ongeveer driehonderdvijftig mensen stroomden op zaterdagmorgen 26 februari jl. de grote zaal van het Jaarbeurs Kongrescentrum te Utrecht binnen met de niet geringe opdracht het laatste woord te spreken over het konflikt dat in het HV was gerezen tussen hoofdbestuur en een groep funktionarissen. Over dat konflikt was precies een maand eerder een hele dag gesproken in de verbondsraad. U hebt daarover uitvoerig kunnen lezen in het nummer van Humanist van 12 februari en in de speciale brief van de voorzitter aan alle leden dd. 15 februari. Op de vergadering van de verbondsraad was besloten, dat het kongres zou worden voorbereid door een kommissie van negen mensen, drie leden van het hoofdbestuur, drie funktionarissen en een drietal leden, die niet direkt bij het konflikt waren betrokken. De verbondsraad zocht daarvoor aan prof. Kooy, de heer Neervoort en prof. van Praag.

Het buitengewoon kongres kon geopend worden met een goede hoop op een bevredigend resultaat. De kommissie van voorbereiding had immers de mogelijkheid gevonden aan het kongres een rapport uit te brengen, dat door alle leden van de kommissie was aanvaard.
Het konflikt bestond eigenlijk uit drie duidelijk zakelijke punten plus een vierde punt, dat wat minder duidelijk grijpbaar is, maar daarom niet minder belangrijk en dat moet worden aangeduid met het woord: wantrouwen. De zakelijke punten bestonden uit: a. de verwerping door het hoofdbestuur van een zeer ambitieus plan tot een ingrijpende koerswijziging van het werk van het Humanistisch Verbond, b. de verlangens van de funktionarissen naar een grotere medezeggenschap in het te voeren beleid en een veel meer op samenwerking gerichte werkstruktuur en tenslotte c. het feit dat een drietal funktionarissen moest worden ontslagen.

Rapport kommissie

De reeds genoemde kommissie van voorbereiding stelt vast, dat binnen een bewust veelvormig en op onderlinge samenwerking gericht verbond, de begrippen bewustwording van mondige mensen en humanisering van de samenleving meer samenhangend en meer volledig gestalte kunnen krijgen. Bewustwording en humanisering zijn immers de pijlers waarop de humanistische visie berust. Zij komen tot uitdrukking in veelvormige aktiviteiten waarin bovendien nog veelvormige opvattingen naast elkaar kunnen bestaan.
Alle uitingsvormen van het humanisme zullen naar inhoud en methode getoetst moeten worden aan de humanistische uitgangspunten, zoals zelfbestemming, solidariteit, bereidheid tot het geven van rekenschap, openheid voor overleg, bevordering van vrijheid en gelijkgerechtigheid. Maar zij zullen evenzeer moeten blijk geven van begrip voor een veranderende wereld en in vele opzichten onheilspellende wereld. Het humanisme kan op die wijze betrokken worden op werkelijke behoeften van groepen en enkelingen, zowel in bewustzijn als in maatschappelijk zijn.
Als uitingsvormen van humanisme dienen de volgende groepen van aktiviteiten zich aan:

- *Doordenking van uitgangspunten en bezinning op grondslagen;*
  wetenschappelijk onderzoek van aktuele problemen en waardering van middelen;
  bijdrage van blikverruimende elementen aan de humanistische levensvisie.
- *Humanistische vorming, geestelijke verzorging, geestelijke volksgezondheid en samenlevingsopbouw;*
  daarbij verdienen individuele en groepsbehoeften en strukturele belemmeringen gelijkelijk aandacht.
- *Deelneming aan maatschappelijke processen, zowel in radikale als in hervormende zin;*
  ook hier met de bedoeling in solidariteit met anderen een eigen bijdrage te leveren tot bewustwording.
- *Opleiding van kader, medewerkers en leden;*
  presentatie van het Verbond en zijn aktiviteiten;
  betrekkingen met buitenstaanders, het opvangen van wensen en behoeften uit de gemeenschappen en de samenleving.

Het vernieuwde beeld dat het Humanistisch Verbond behoeft moet tevoorschijn komen uit een nieuwe geest waarin de aktiviteiten worden uitgevoerd: de geest van betrokkenheid op de veranderende maatschappij.

Voorts geeft de kommissie enige aanwijzingen, die gericht zijn op een doeltreffend gebruik van de zeer beperkte mankracht. De gehele beleidsvoorbereiding dient te geschieden in een samenwerking van bestuurders en funktionarissen op voet van gelijkheid, echter in beleidsbeslissingen heeft het bestuur het laatste woord. Teneinde het overleg met het hoofdbestuur beter tot zijn recht te laten komen zullen meer staffunktionarissen dan voorheen de vergaderingen van het hoofdbestuur bijwonen.

Tenslotte formuleerde de kommissie nog enige spelregels voor de onderlinge verhoudingen tussen bestuurders en funktionarissen.

Reakties kongres

Uit de opmerkingen, van de afgevaardigden bleek, dat het kongres weinig behoefte had te gaan spitten in hetgeen in het afgelopen jaar allemaal was gebeurd. Het kongres wilde zich duidelijk richten op de toekomst: wàt gaan we doen?
Daarbij bleek, dat men zich goed kon verenigen met de uitgangspunten van de kommissie van voorbereiding.
De belangrijkste problemen, die tijdens de ochtendzitting ter sprake werden gebracht hadden betrekking op de wijze, waarop de plaatselijke afdelingen konden worden betrokken bij het bepalen van beleid en op aspekten van de ledenwerfaktie.
Het bleek duidelijk, dat niet alleen de funktionarissen meer inspraak wensten, maar dat ook de besturen van de afdelingen zich op dit punt tekort gedaan voelden. Over de ledenwerfaktie voerden heel wat mensen het woord, waarbij als kernprobleem naar voren kwam: let goed op de verhouding tussen een ledenwerfaktie en de inhoud van ons werk. De kommissie ledenwerving van een jaar geleden was reeds tot de konklusie gekomen, dat een ledenwerfaktie gepaard diende te gaan met een ingrijpende vernieuwing van het werk van het verbond. Van een ingrijpende vernieuwing is niet veel terecht gekomen, maar zo langzamerhand is het wel dringend geboden nu eindelijk eens te beginnen met een ledenwerfaktie. Waarover vervolgens weer — heel terecht — wordt opgemerkt, dat het rendement van een ledenwerfaktie wordt bepaald door de inhoud van hetgeen het Humanistisch Verbond heeft aan te bieden.

Voor een kongres, dat bijeen was geroepen ter bespreking van een konflikt verliep de ochtendzitting opmerkelijk kalm. In de middag ontstond er een spannende situatie. Een groep afdelingen had een motie opgesteld, waarin werd gevraagd een nieuwe, tamelijk uitgebreide ontwikkelingsgroep samen te stellen, waarin een ruime plaats zou worden ingenomen door vertegenwoordigers van afdelingen. De taakstelling van deze ontwikkelingsgroep was zo ingewikkeld beschreven, dat geen mens er uit wijs kon, maar duidelijk was wel dat ongeveer alle aspekten van de organisatie van het HV en de inhoud van het werk in deze groep zouden moeten worden besproken.
Het hoofdbestuur wees er op, dat wij in de afgelopen jaren al heel veel tijd hadden besteed aan het opstellen en bespreken van een uitvoerige beleidsnota en vervolgens aan het uitwerken van een plan voor een ledenwerfaktie op basis van een vernieuwde aanpak van het werk van het HV, maar dat het zo langzamerhand hoog tijd was geworden onze volle aandacht te richten op konkreet aan het werk gaan. Er lag reeds een plan gereed om in de komende maanden alle afdelingen via regionale kaderkonferenties en in de verbondsraad uitvoerig te betrekken bij het opstellen van konkrete werkplannen over de inhoud van ons werk en een ledenwerfaktie. „Wij willen niet nog eens de hele verbondsorganisatie doorlichten, maar op de kortst mogelijke termijn aan het Nederlandse publiek duidelijk maken waarvoor het Humanistisch Verbond staat en hoe we dit willen overdragen" verklaarde de voorzitter. Gegeven deze situatie verklaarde het hoofdbestuur de voorgestelde ontwikkelingsgroep voor onaanvaardbaar.
Aannemen van het voorstel zou betekenen aftreden van het hoofdbestuur. De lezer zal begrijpen, dat deze verklaring de gemoederen in beweging bracht, waarbij het kongres vroeg om schorsing om onderling overleg

tussen de afgevaardigden mogelijk te maken. Tot ieders opluchting bleek, na een half uurtje, dat op grond van het toegezegde overleg met de afdelingen het voorstel kon worden ingetrokken. Vervolgens keurde het kongres het rapport van de kommissie van voorbereiding goed.

Het volgende agendapunt bestond uit de bespreking van de begroting voor 1972. Na een diskussie van ongeveer een uur aanvaardde het kongres een begroting met een tekort van *f* 61.000,—.

Het kongres heeft duidelijk uitgesproken welke koers het Humanistisch Verbond wenst te volgen. Over de uitgangspunten is een goede overeenstemming bereikt, over de uitwerking zullen we nader overleg plegen. De zakelijke punten van het konflikt zijn uitgepraat en het kongres heeft er zich over uitgesproken. In de praktijk van het werk zal blijken of wij in staat zijn in goed onderling vertrouwen te werken aan de toekomst van het Humanistisch Verbond. Laten wij daarbij wel bedenken, dat de toekomst de bijdrage van het verbond niet zal kunnen missen.

J. de Leede

ANARCHIE? ANARCHISME!

Het HASH (humanisties aktie sentrum holland) heeft onlangs in Rotterdam twee kursussen georganiseerd over 'anarchisme' en 'fascisme'.
Deze kursussen stonden op een hoog peil. Inleiders waren n.l. Anton Constandse, Rudolf de Jong, Simon Radius, Arthur Mendes George, Hans Ramaer en D. J. Roorda.

In nauw overleg met de inleiders en op aandrang van de kursisten is de kursus 'anarchisme' op de band opgenomen en nu uitgewerkt.
Het resultaat is een aantrekkelijke, geillustreerde brochure van 25 pagina's, die in de handel verkrijgbaar is.

Een beperkt aantal is gereserveerd voor leden van het Humanistisch Verbond, die deze brochure kunnen betrekken van het Humanistisch Verbond, te Rotterdam, Provenierssingel, tegen de gereduceerde prijs van f 1,50. Indien men f 2,— gireert op giro 515055 t.n.v. de penningmeester Humanistisch Verbond te Rotterdam zal de brochure franko worden toegezonden.

Ook van de kursus 'fascisme' zal t.z.t. een dergelijke brochure verschijnen.

Humanisme

Ook Uw kijk op het leven?

door C. H. Schonk

In eenvoudige, heldere taal zet de schrijver de humanistische principes en de humanistische kijk op het leven uiteen.

96 blz. Prijs *f* 4,50

Bestellingen per giro 58 t.n.v. De Humanistische Pers, Utrecht.

Militaire dienstplicht en de wet gewetensbezwaren

Door Seine van den Belt

Het is niemand geraden tegen zijn geweten te handelen. Als het enigszins kan tracht dan ook de staat de gewetens van de mensen te eerbiedigen. Daarom erkent de Nederlandse grondwet sinds 1922 het recht op vrijstelling van militaire dienst wegens ernstige gewetensbezwaren. Dat recht is in 1923 uitgewerkt in de toenmalige dienstweigeringswet, die in 1964 vervangen is door de wet gewetensbezwaren. Dat betekent niet, dat nu het laatste woord over deze kwestie gesproken is. Velen zijn van mening en ik met hen, dat de wet opnieuw op de helling moet. Die velen zijn het echter nog niet eens over de vraag wat er nu veranderd moet worden. De diskussie daarover begint op gang te komen.
Hier in dit nummer twee standpunten tegenover elkaar. De lezers worden uitgenodigd de argumenten te vergelijken, eventueel te kiezen of hun eigen mening te formuleren.

De gang van zaken nu
Gesteld, dat iemand een beroep wil doen op de wet gewetensbezwaren. Wat moet hij doen en wat staat hem dan te wachten? Heel in het kort dit: Hij schrijft allereerst een brief aan de Minister van Defensie, waarin hij dat duidelijk te kennen geeft. Dit kan voordat hij in dienst is en dat is zelfs het meest voor de hand liggend. Hij behoeft dan niet aan zijn oproep gehoor te geven en kan rustig wachten op de dingen die komen. Maar het kan ook als hij in dienst is en zelfs nog als hij in dienst is geweest. Na enige dagen krijgt hij dan een vragenlijst toegezonden, die hij moet invullen. Daarna komt er een enquêteur van de Sociale Dienst van Defensie, die een onderzoek instelt naar de sociale achtergronden en tenslotte krijgt hij een oproep voor een bezoek aan een psychiater.
Dat gaat natuurlijk niet zo vlug als ik het hier nu neerschrijf. Ondertussen zijn al een paar maanden verlopen, zodat hij ruim de tijd heeft zijn bezwaren zo goed mogelijk te formuleren en te motiveren. Natuurlijk moet hij dat zelf doen, want het zijn zijn bezwaren en zijn motieven, maar dat neemt niet weg, dat het zeer verstandig is om dat eerst met een deskundige door te spreken, bijvoorbeeld met de speciale raadsman voor gewetensbezwaarden van het Humanistisch Verbond. Als dat klaar is en hij heeft zijn brief verzonden naar het bureau gewetensbezwaren van het Min. van Defensie, dan komt na verloop van tijd de oproep om voor de kommissie te verschijnen. Dat is een kommissie van drie heren, die zijn bezwaren en motieven op waarde en gewicht gaat beoordelen. Dat beoordelen kan natuurlijk ook een veroordelen worden. In dat laatste geval kan hij nog een beroep doen op de kroon. In de praktijk betekent dit op de Raad van State.
Als die zijn bezwaren ook niet erkent, kan hij twee dingen doen, zijn uniform toch aantrekken of een veroordeling tot gevangenisstraf afwachten. Maar laten we hopen, dat de hoofdpersoon van ons verhaal wel erkend wordt in eerste of eventueel in tweede instantie. Dan volgt tewerkstelling bij een burgerlijke staatsdienst, bijv. de Rijksmunt, de Rijks Psychiatrische Inrichting in Eindhoven, de Staatsdrukkerij enz. En wel onder dezelfde financiële en sociale voorwaarden als de dienstplichtige militair, maar gedurende 21 maanden. Dat is dus nu nog 5 maanden langer dan de meeste militairen die een diensttijd hebben van 16 maanden. Militairen worden echter daarna nog weer opgeroepen voor herhalingsoefeningen. De gewetensbezwaarde is na zijn 21 maanden van alle verdere militaire verplichtingen ontslagen. Men motiveert die 21 maanden vaak zo: Het is ongeveer gelijk aan de langst mogelijke diensttijd met daarbij de tijd voor herhaling.

S. van den Belt is geestelijk raadsman in de strijdkrachten. Hij publiceerde het artikel *Militaire dienstplicht en de wet gewetensbezwaren* in het blad EGO.
In overleg met hem plaatsen wij dit artikel als bijdrage in de diskussie over gewetensbezwaren tegen het vervullen van de militaire dienstplicht. (red.)

Het geheimzinnige geweten
De vraag nu, waar alles om draait is hier: Wat zijn ernstige gewetensbezwaren? Dat is een heel moeilijke vraag, maar gelukkig geeft de wet nog een nadere toelichting: Iemand kan een beroep op de wet doen, als hij onoverkomelijke GEWETENSBEZWAREN heeft tegen de vervulling van de militaire dienst, omdat zijn GODSDIENSTIGE of ZEDELIJKE overtuiging hem deelneming aan ELK OORLOGSgeweld verbiedt. Ik heb een paar woorden met hoofdletters geschreven omdat daar de kritische punten liggen. In de eerste plaats *oorlogsgeweld*. Wie bij een meningsverschil met zijn broer zijn vuisten wel eens heeft gebruikt kan nog rustig een beroep doen op deze wet. Dat is wel geweld, maar geen oorlogsgeweld. Vervolgens het woord elk. Onderscheid maken tussen de ene oorlog en de andere, bijvoorbeeld tussen bevrijdende en onderdrukkende oorlogen, kan niet. Wie dat doet wordt niet erkend. Ik vestig nog even de aandacht

➔

op het woord zedelijke, want in dat woord ligt de mogelijkheid voor niet-godsdienstige mensen opgesloten een beroep te doen op de wet. Nog steeds bestaat het misverstand, dat je alleen met de bijbel in de hand je op je geweten kunt beroepen.
Tenslotte het belangrijkste: Gewetensbezwaren. Politieke of gevoelsbezwaren worden door de wet niet erkend. Naar mijn mening ten onrechte, omdat dit niet van elkaar te scheiden is. Volgens de bekende definitie van de filosoof Karl Jaspers is het kenmerk van een gewetensbeslissing, dat zij wordt genomen met inschakeling van de hele persoon. Zij komt tot stand, doordat de mens alles wat motiverende kracht heeft op zich laat inwerken. Daarbij behoren ook gevoelens. Het gaat in een gewetensbeslissing dus niet alleen om rationele, maar ook om emotionele beweegredenen. Juist die laatste geven vaak de niet verder verklaarbare, maar beslissende doorslag, als alle rationele motieven tegen elkaar zijn afgewogen. Daarom zijn iemands gewetensbeslissingen niet door een ander te beoordelen, laat staan te veroordelen. Dat politieke bezwaren niet erkend worden is voor mij even onaanvaardbaar. Politiek zonder geweten is een gewetenloze machtsstrijd. Weten van goed en kwaad, dus het geweten, heeft altijd betrekking op de verhouding tot de ander. Welnu waar gaat het in de politiek anders om? Daarom is mijn konklusie: De kommissie, die in een gesprek de waarden moet beoordelen staat niet alleen voor een moeilijke, maar voor een principieel onmogelijke taak. Die kommissie moet verdwijnen. En ieder, die beweert bezwaren te hebben tegen de vervulling van de militaire dienst, dient op zijn woord te worden geloofd. Is daarmee dan niet het hek van de dam? Natuurlijk niet. Als iemand bereid is vijf maanden langer vervangende staatsdienst te verrichten, dan is het duidelijk, dat het hem ernst is. Daar is geen verder onderzoek voor nodig. Overigens is de kommissie als het er op aankomt een waardeloze zeef. Wie in feite geen gewetensbezwaren heeft, maar wel andere, die niet door de kommissie aanvaard zouden worden, kan als hij een beetje slim is de wettelijke formule gewoon gebruiken om de commissie te passeren. De vergelijking met de grote leugen in de voormalige echtscheidingsprocedure ligt hier voor de hand. Maar, hoor ik als tegenwerping, daarmee wordt de langere duur van de vervangende staatsdienst gerechtvaardigd. Is het dan billijk op deze wijze de gewetensbezwaarde te diskrimineren. Waarom niet gewoon gelijke monniken, gelijke kappen? Waarom geen alternatieve dienstplicht, zodat men kan kiezen tussen militaire dienst en een andere vorm van vervangende staatsdienst? Dat zijn schijnbaar voor de handliggende vragen, maar met zeer verstrekkende en mijns inziens onaanvaardbare gevolgen. De wet gewetensbezwaren is een korrektie op de dienstplichtwet. Het gaat om de militaire dienst.
Als men de prioriteit van de militaire dienst opheft voert men iets heel anders in, nl. een verplichte arbeidsdienst, die eventueel ook als militaire dienst vervuld kan worden.

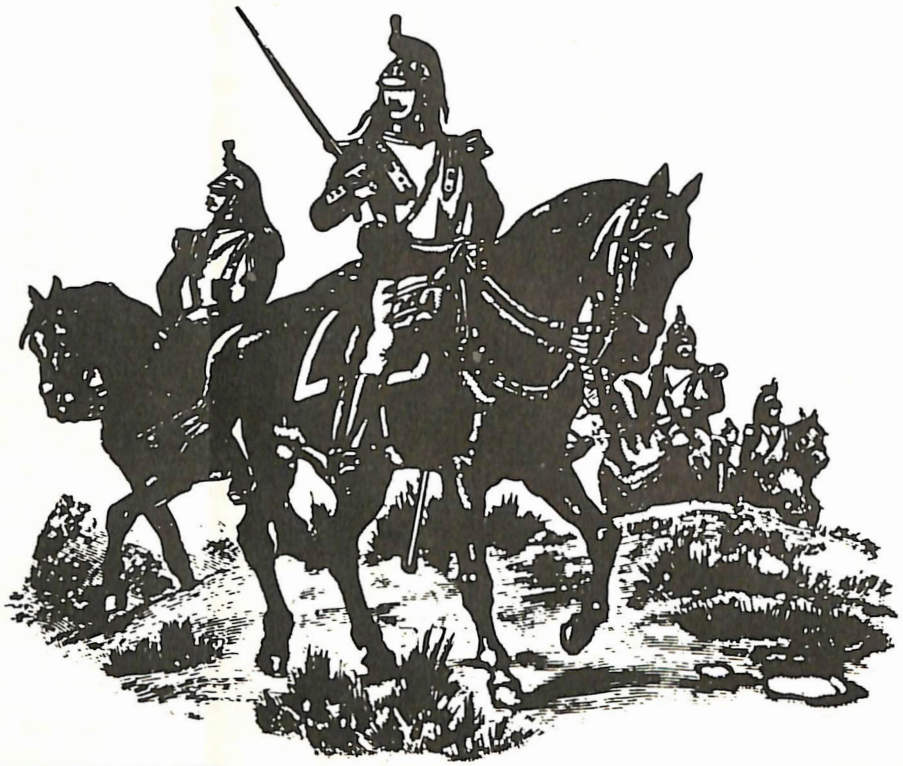

OPROEP TOT SOLIDARITEIT MET 900 GRIEKSE INTELLEKTUELEN

900 Griekse intellektuelen gaven op 1 januari een gezamenlijke verklaring uit, waarin amnestie voor de politieke gevangenen wordt verlangd.

De tekst van de verklaring luidt:

De voortdurende arrestaties van burgers, wier daden zonder twijfel politiek gemotiveerd waren, vormen een enorm moreel probleem.
Dit vraagstuk heeft — niet in de laatste plaats met het oog op de zware zorgen van honderden gezinnen — het gerechtvaardigde en duidelijke protest van politieke leiders, juristen en andere persoonlijkheden tot gevolg gehad.
Wij, ondergetekenden, Griekse burgers, verklaren, dat wij ons bij het vraagstuk van de politieke gevangenen niet kunnen neerleggen door te zwijgen. Zolang alle om politieke redenen veroordeelde, c.q. zich in voorarrest bevindende personen, niet zonder uitzondering amnestie krijgen, blijft het een schrijnend probleem.
Deze burgers aan hun gezinnen en aan de maatschappij terug te geven is een eis van humaniteit en een nationaal verlangen.

Athene, 1 januari 1972

De ondergetekenden waren:

Bisschop Jakovos, voorm. Aartsbisschop van Athene en heel Griekenland; bisschop Panteleimon, metropoliet van Korinte; prof. dr. Nikolaos Louros, lid van de Academie der Wetenschappen; prof. dr. Dimitrios Tsatsos; prof. dr. Linos Politis; prof. dr. Aimilios Zachareas; prof. dr. Ioannis Patrikios; prof. dr. K. Alivisatos; prof. dr. Ioannis Pesmatzoglou; prof. dr. Ioannis Kakridis; prof. dr. Gerassimos Konidaris; prof. dr. Kakridis;

A. Triantaffilidis, admiraal b.d.; S. Tsanetis, generaal b.d.; A. Rosakis, admiraal b.d.; G. Koumanakos, generaal-majoor b.d.; G. Peridis, generaal-majoor b.d.; Papadopoulos, generaal-majoor b.d.; P. Panourgias, generaal-majoor; A. Vardoulakis, generaal-luitenant b.d.; P. Roussos, brigadegeneraal van de luchtmacht b.d.; A. Esselman, brigadegeneraal b.d.; A. Bouras, brigadegeneraal b.d.; A. Bloutsos, brigadegeneraal b.d.;

A. Floros en K. Papaioannou, rechters bij het Opperste Gerechtshof; A. Xydis; M. Papadopoulos; A. Sjourdeos, ambassadeurs b.d.; Kostas Varnalis; Jiannis Ritos, dichters; A. Samarakis, schrijver; Manolis Glezos, journalist; Maro Seferi, weduwe van de nobelprijswinnaar Giorgos Seferis.

Daarna volgen de handtekeningen van 866 Griekse burgers. Onder hen bevinden zich 118 kunstenaars, 50 officieren, 35 journalisten en 16 rechters.

VERKLAART U ZICH SOLIDAIR MET DEZE GRIEKSE INTELLEKTUELEN!

Zij hebben behoefte aan de morele steun uit het buitenland en in het bijzonder van buitenlandse intellektuelen, wier naam ook in Griekenland bekend is.

Zend a.u.b. uw solidariteitsverklaring *per omgaande* aan:
AMNESTY INTERNATIONAL
Jacob van Lennepkade 13
AMSTERDAM

Ik verklaar mij solidair met de oproep van de 900' Griekse intellektuelen d.d. 1 januari 1972:

naam: .....
adres: .....
beroep: .....
datum: .....
handtekening:

Wanneer er 900 Nederlandse adhesiebetuigingen ontvangen zijn, worden deze doorgezonden aan de Griekse krant To Vima, Odos Christov Lada 3, Athene.
Deze krant heeft verzekerd deze te zullen publiceren.

Dan is er geen enkele reden meer dat te beperken tot de 35 of 40 pct. van de mannelijke bevolking, die nu ongeveer wordt opgeroepen om in de personeelsbehoeften van onze krijgsmacht te voorzien. Dan is alleen een algemene dienstplicht voor jongens èn meisjes redelijk. Dan behoeft ook bijna niemand meer afgekeurd te worden. Ik zie het al voor me, een ontzaglijke organisatie met een zware top, een reuze administratie en een ontstellende leegloperij. Vind voor iedereen maar een nuttig en zinvol werk. Het kost nu al de grootste moeite voor die paar erkende dienstweigeraars iets te vinden, waardoor ze niet volkomen gefrustreerd raken. Maar het allerergste zou nog zijn het onvermijdelijke dwangsysteem daarachter. Wat doe je met de onwilligen? Ontslag geven kan niet. Een geldboete? . . . of een stelsel van licht, verzwaard en streng arrest en eventueel een depot voor arbeidsdiscipline? Zoiets is alleen denkbaar in een totalitaire staat, waar bevel en gehoorzaamheid, kenmerkend is voor de onderlinge betrekkingen tussen mensen. In een land op weg naar enigszins redelijke demokratische verhoudingen echter uit den boze.

Die vijf maanden langer mogen dan niet helemaal billijk zijn, ze zijn onvermijdelijk om de prioriteit van de militaire dienst te handhaven. Uit de vele kwade keuzemogelijkheden nog de minst kwade. Of dat nu vijf maanden moet blijven is een kwestie van passen en meten. Het mag echter niet zo worden, dat men voor de vervangende staatsdienst kiest om andere redenen dan ernstige bezwaren tegen de militaire dienst. Is het dan niet veel eenvoudiger de gehele dienstplicht af te schaffen? Die opmerking kan men van twee kanten horen. In de eerste plaats van de dienstweigeraars zelf, die het hele leger willen afschaffen. Maar vreemd genoeg ook juist van de andere kant. Namelijk van de mensen, die zoals dat heet onze krijgsmacht een goed hart toedragen. Ook voor hen is de dienstplicht een probleem geworden, omdat de mondige zelfbewuste jeugd van tegenwoordig met een veel hoger opleidingspeil dan vroeger de autoritaire verhoudingen binnen de krijgsmacht steeds slechter verdraagt. Dat is natuurlijk zeer begrijpelijk. Alle menselijke verhoudingen veranderen zeer snel. In de gezinnen, de scholen, de bedrijven. Niemand kan verwachten dat zoiets halt houdt voor de kazernepoorten. Maar vooral veel oudere leden van het beroepskader ervaren dit als de ineenstorting van hun oude vertrouwde wereld. Zij zoeken nu de redding in de vorming van een vrijwilligersleger. De plannen daartoe zijn al uitgewerkt. Deze beide alternatieven vallen buiten het kader van mijn onderwerp. Zij eisen beide politieke beslissingen met verstrekkende konsekwenties. Ik wil er alleen dit nog van zeggen. De volledige afschaffing van de krijgsmacht zie ik voorlopig nog niet gebeuren, zolang verreweg de meeste mensen van alle gevaren, die hen bedreigen water, wind, wilde dieren, bacillen en virussen, de dreiging, die uitgaat van de andere mens nog altijd het schrikwekkendste vinden.

Een leger van uitsluitend vrijwilligers lijkt mij gevaarlijker voor onze demokratische wijze van leven, dan alle denkbare buitenlandse vijanden bij elkaar. Voor mij moreel en politiek onaanvaardbaar. Zolang wij menen een militaire beveiliging nodig te hebben, zullen wij die met onze eigen zonen moeten bemannen. Dus dienstplicht, maar met de mogelijkheid als hierboven beschreven tot vrijstelling als men onoverkomelijke bezwaren heeft. ●

3 van Breda...

Tijdens de diskussies over de eventuele vrijlating van 'de drie van Breda' zond het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond op 18 februari j.l. onderstaande verklaring aan de minister van Justitie, de voorzitter van de Tweede Kamer en het Algemeen Nederlands Persbureau.

Vrijlating van de drie oorlogsmisdadigers die in Breda verblijven roept bij humanisten verschillende reakties op.

Er is in het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond overeenstemming over de stelling dat strafuitvoering een redelijke zin moet hebben en dat straf vermeden of afgebroken moet worden indien degene op wie de straf gericht is lichamelijk en geestelijk niet als een normaal funktionerend wezen kan worden beschouwd, of indien met straf geen feitelijk doel meer wordt beoogd.

Er bestaat in het hoofdbestuur ook eenstemmigheid over het feit dat er, voor wat de drie oorlogsmisdadigers hebben gedaan, binnen ons rechtssysteem feitelijk geen middel bestaat om in een bestraffing het belang van de drie betrokkenen, dat van de maatschappij en in het bijzonder dat van de ergst getroffenen zodanig te verzoenen dat het rechtsgevoel wordt bevredigd.

De gevangenschap van de drie van Breda wordt door humanisten echter vrijwel onverdeeld principiëel als een **vreemd element** in onze rechtssfeer ondervonden. Een deel van het hoofdbestuur wil dat vreemde element niettemin blijven verdragen en de isolatie handhaven, om redenen van ontzag voor het leed van onvergelijkelijke aard en omvang, dat door de drie van Breda werd veroorzaakt; een ander deel van het hoofdbestuur wenst over zijn emotionele bezwaren heen te stappen en de vrijlating te steunen op grond van overwegingen die voortvloeien uit de voorkeur voor een konsekwente rechtstoepassing.

Slijtage van gevoelens eerder dan rationele diskussie zal hier misschien eenmaal eensgezindheid teweeg brengen.

Juist door kennelijk nog onoverbrugbaar tegengestelde meningen van voor- en tegenstanders in deze kwestie dringt het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond er bij de Nederlandse regering op aan pas tot vrijlating van de drie van Breda over te gaan indien gebleken is dat hiervoor een ruime meerderheid bij de volksvertegenwoordiging bestaat. Het hoofdbestuur is namelijk van oordeel dat in deze bijzondere aangelegenheid meer dan gewoonlijk groot gewicht moet worden toegekend aan de diepe emotionele bezwaren van hen die wellicht in getal langzamerhand een minderheid gaan vormen, maar wier betrokkenheid bij wat voor onze gemeenschap in de laatste wereldoorlog op het spel stond, ons verplicht tot uiterste behoedzaamheid.

Een aantal vooraanstaande humanisten in binnen- en buitenland verleenden hieraan hun medewerking door hun bijdragen. De buitenlandse artikelen zijn in het nederlands vertaald.

Gebonden *f* 14,90; ingenaaid *f* 11,90; 214 blz.

Bestellingen per giro 58 t.n.v. De Humanistische Pers, Utrecht.

Zo juist verschenen:

DROMEN, SPROOKJES, MYTHEN
Erick Fromm *2e druk*

In deze *'inleiding tot het verstaan van een vergeten taal'* zegt Fromm zelf:

Ik ben van mening dat het verstaan van deze 'vergeten' taal van belang is voor ieder mens, die streeft naar zelfinzicht. De verwerkelijking van dit denkbeeld is een van de bedoelingen van dit boek.

176 blz. ***f* 9,90**

Te bestellen per giro 58 t.n.v. de Humanistische Pers - Utrecht.

stichting - steunfonds
praktisch humanisme

maartaktie 1972

Het verschil tussen 'de' en 'het' is soms eindeloos groot
Om te bewijzen dat het verschil tussen de lidwoordjes 'de' en 'het' onpeilbaar groot kan zijn, hoef je ze maar voor het woord 'mens' te zetten. Zoals bijna alles in onze wereld — waar zelfs in Maoistisch China een geschoolde arbeider bijna twee keer zoveel verdient als een ongeschoolde — kun je ook het onderscheid tussen 'de mens' en 'het mens' in een geldbedrag uitdrukken. Het is een verschil van miljoenen, van miljarden.

Het Humanistisch Verbond wil 'het mens' een — laten we het woord maar ongecompliceerd gebruiken — **gelukkiger** leven geven. Dat kan alleen maar lukken als het Humanistisch Verbond 'de mens' wezenlijk van dienst kan zijn. Wie 'de mens' vooruit wil helpen heeft miljoenen nodig.

Zoals u weet is de stichting Steunfonds Praktisch Humanisme ononderbroken in de weer om zoveel mogelijk geld binnen te brengen. Het is daardoor een van de inhaligste instellingen van ons land. Maar de middelen die zij verwerft, zijn geheiligd door het doel.

Verandering van wijs doet geven
Natuurlijk zou het Steunfonds aan iedereen, die daarvoor in aanmerking komt, periodiek een berichtje kunnen sturen luidend: 'We hebben geld nodig voor een humanisme van de daad, wilt u even dokken?' Of iets van die aard. Maar als ons verzoek om geld steeds maar in dezelfde woorden werd gesteld, zou het op den duur zelfs u gaan irriteren. Dat is net als met de belasting. Je weet dat het goed is als je die betaalt, maar de manier waarop erom gevraagd bezorgt veel mensen een licht gevoel van irritatie. Daarom benadert het Steunfonds de onmisbare gevers elke keer op een andere manier. Dat is gewoon een vorm van beleefdheid.

Maartaktie per presentatie . . . doos
Deze keer krijgen zoveel mensen, als het inzamelingsbudget toelaat, een 'doosje' toegestuurd. Het is een folder in de vorm van een soort bonbonverpakking. Op het 'deksel' staat: 'neem er gerust één voor uw rekening'. Wie op deze uitnodiging ingaat en toehapt, neemt een samenlevingsprobleem voor zijn of haar rekening. Een van de vele problemen, waarmee het Humanistisch Verbond zich op een of andere manier bezighoudt. Dat is het speciale van deze aktie. Die is erop gericht de mensen zoveel mogelijk persoonlijk bij het probleem-van-hunkeus te betrekken. Weer vergelijken we het even met belasting betalen.
Daarbij geef je — gedwongen weliswaar — geld aan een instantie, in de wetenschap dat het nodig is. Maar je realiseert je toch niet duidelijk dat je voor dat geld iets koopt. Dat het aanslagbiljet hetzelfde is als een te betalen rekening. Zo'n belasting-rekening zou er eigenlijk ongeveer zo moeten uitzien:
Voor aan uw kinderen te geven onderwijs
f 89,95
Voor uw vervoer aan te leggen rijweg *f* 53,78
Voor de bescherming van uw eigendom
f 34,04
enz.
Je zou dan misschien sommige prijzen aan de hoge kant vinden, maar toch minder neiging hebben op alle bedragen te beknibbelen, wat de doorsneebelastingbetaler nu wel doet.

Ziet u: dáárom vraagt het Steunfonds deze keer niet om uw bijdrage voor praktisch Humanisme, maar nodigt het u uit u te engageren met bepaalde problemen. Het probleem uit de 'presentatiedoos' nemen is een symbolisch gebaar. U koopt het als het ware.

Koop en . . . verkoop
De 'problemen-presentatiedoos' heeft een nog belangrijker funktie. Goed beschouwd is elke cent, die het Steunfonds moet uitgeven om twee cent te verwerven een beetje zonde van het geld. De geldinzamelingsaktiviteiten van het Steunfonds zijn hierdoor beperkt. Ze gaan niet verder dan de polstok van haar budget lang is. Daarom wil het Steunfonds zo graag dat elke gever zich tegelijk ontpopt als inzamelaar. Als dat gebeurt, betekent het een vermenigvuldiging van haar budget met duizenden. Om nu gevers te stimuleren inzamelaars te worden, wordt hen de 'presentatiedoos' ter hand gesteld. Iedereen die dit doosje heeft, moet eerst kopen en dan . . . verkopen. Problemen verkopen. Dat kan op een speelse manier. Dat kan aan kennissen en kollega's. Dat kan op bijeenkomsten. Dat kan tijdens de lunchpauze op kantoor.
Op die manier kan elk 'doosje' met problemen erg veel geld opbrengen. Geld voor het werk van het Humanistisch Verbond in Nederland.

Zorg dat u in het bezit komt van presentatiedoosjes. U kunt ze aanvragen bij het Steunfonds in Amersfoort. En werk dan met de doosjes. Verkoop er problemen uit. Zo duur mogelijk. Het mooiste is als mensen zich op een probleem abonneren. Dan machtigen ze de bank of giro maandelijks automatisch een bedrag over te schrijven op giro 6168 van het Steunfonds. Om het probleem van hun keus uit de wereld te helpen. Om het Humanistisch Verbond in staat te stellen 'de mens' van dienst te zijn. 'Opdat 'het mens' er wijzer, beter, vrijer . . . gelukkiger van wordt.'

Stichting Steunfonds
Praktisch Humanisme
Paulus Buyslaan 23
Amersfoort
postgiro 6168
bank Amro Bank Amersfoort
telefoon:
overdag 03490 - 16474
's avonds 020 - 136629